

סברי כרב ושמואל בתרתי מימרי דידהו, כן נראה לי נכון ליישב שיטת בה"ג ודו"ק:

שם כגמרא אמר רב יוסף האי חביצא דאית ביה כו'. פי' רש"י שמפררין בתוך האלפס לחם וכתבו התוס' בכוונת רש"י דאיירי במבושל. ונראה לכאורה שמה שהכריחו לרש"י ז"ל לפרש כן היינו מדאמר רב יוסף מנא אמינא לה ומייתי מהאי דהיה עומד ומקריב מנחות דתני עלה וכולן פותתן כזית ובשלמא אי איירי רב יוסף במבושל אתי שפיר דלפי"ז משמע דעיקר רבותא דרב יוסף דבאיכא פרוורין כזית מברך המוציא ולא אמרינן דבישול מבטל מתורת לחם א"כ מייתי שפיר ממנחות דקתני בהדיא דמברך המוציא והיינו משום דפותתן כזית, משא"כ אם נאמר דחביצא היינו בלא בישול כפירוש התוס' דלפי"ז נראה דעיקר רבותא דרב יוסף היינו בדליכא פרוורין כזית ולא מברכין המוציא דאי בדאיכא כזית מילתא דפשיטא היא וא"כ לא מייתי רב יוסף שפיר ראיא למלתיה מהאי דמנחות דהא אכתי מצינו למימר אפילו אי לא הוה כזית נמי הוה מברך המוציא, כן נראה לכאורה בכוונת רש"י ז"ל. אלא דאכתי קשיא לי אי ס"ד דעיקר רבותא דרב יוסף היינו דבישול לא מבטל מתורת לחם א"כ טפי הוה ליה לאתויי מהאי דתניא יוצאין ברקיק השררי ובמבושל שלא נימוח דמייתי הש"ס בדף הסמוך דקאמר רבי מאיר יוצאין ידי חובתו בפסח ור' יוסי נמי לא פליג אלא משום דבעינן טעם מצה וליכא כדמייתי הש"ס לקמן, ואף אם נאמר דהא דלא מייתי מהך ברייתא דלקמן היינו משום דאיכא למימר ר"מ ורבי יוסי תרווייהו בהא פליגי אי בישול מבטל מתורת אפיה או לא וכדקס"ד דהש"ס לקמן בדף הסמוך וכדמשמע נמי בפסחים (דף מ"א ע"א) לענין צלאו ואח"כ בשלו וכמו שאבאר לקמן בשיטת רבינו שמשון דא"כ אכתי מאי מייתי רב יוסף מהאי ברייתא דמנחות דהא איכא למימר דהך ברייתא ר"מ היא ורבי יוסי פליג עליו (ויש ליישב ולחלק בין בישול דמים ובישול דשאר משקין וצ"ע בסוגיא דפסחים דף מ"א). אלא דיותר נראה לענ"ד דמה שכתב רש"י שמפררין בתוך האלפס לחם לאו משום דעיקר מימרא ורבותא דרב יוסף היינו במבושל לחוד דוקא אלא משום דלישנא דחביצא דקאמר רב יוסף משמע ליה שהוא ע"י בישול מיקרי חביצא כדאמרינן לעיל נמי חביץ קדירה ולעולם דעיקר מימרא דרב יוסף דבין במבושל ובין כשאינו מבושל לעולם שייך לחלק בין אית ביה פרוורין כזית להיכא דלית ביה פרוורין כזית. כן נראה לי בכוונת רש"י והיא ג"כ שיטת הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות ברכות [ה"ח]. כל זה כתבתי לפי גירסת הספרים בפרש"י כאן דחביצא כעין שלינגוק, מיהו בסוגיא דמנחות (דף ע"ה ע"ב) דמייתי נמי כל הסוגיא דהכא נמצא בגירסת רש"י האי חביצא של ריקין ואפשר שטעות נפל בספרים ועיין מה שאכתוב עוד בזה בסמוך:

בתוספות כד"ה חביצא כו' וי"ל דרב יוסף מפרש ליה הפרוסות קיימות היינו ככזית כו' עכ"ל, נראה דדוקא אליבא

דרב יוסף כתבו שיש לפרש כן לשיטת רש"י משא"כ למאי דמסקו ר' ששת ורבא בסמוך דבתוריתא דנהמא תליא מילתא אע"ג דלית בהו פירוורין כזית א"כ צריך לפרש הפרוסות קיימות דברייתא דלעיל דהיינו דכל זמן דאיכא תוריתא דנהמא עלייהו מקרי פרוסות קיימות. מיהו אכתי קשה לשיטת רש"י דא"כ לאביי דאמר בסמוך דלתנא דבי ר"י דאמר פורכן עד שמחזירין לסלתן ה"נ דלא בעי ברכה ומשמע דבעי למימר דבכה"ג צריך לברך וא"כ הוי דלא כברייתא דלעיל דהא בכה"ג דמחזירין לסלתן אחר שנטגנה בשמן דהוי כבישול לשיטת רש"י א"כ ליכא כזית בלא תוריתא דנהמא וא"כ אמאי **מברך** עלייהו המוציא הא אין הפרוסות קיימות כלל בשום ענין, ובאמת ראיתי בתוס' במנחות (דף ע"ה ע"ב) שהקשו כן על פרש"י ע"ש ובסמוך בלשון הגמרא אפרש ליישב שיטת רש"י גם בזה:

בא"ד לכך נראה לי חביצא היינו פירוורין הנדבקים יחד ע"י מרק או ע"י חלב כו' עכ"ל. משמע מלשונם דדוקא בנדבקים יחד ע"י משקים איירי כל הסוגיא ובעינן פרוסת כזית או תוריתא דנהמא משא"כ בסתם פירוורי לחם כשהן בעין בלא משקה בכל ענין מברך המוציא וכן כתבו רבינו יונה והרא"ש ז"ל בשמעתין [סימן י"ז] וכן הוא בטור או"ח (סי' קס"ח). אלא דלענ"ד יש לתמוה טובא דא"כ מאי מקשה אביי בסמוך אדרב יוסף מברייתא דתניא לקט מכולן כזית ואכלן דלשיטת התוס' ורבינו יונה והרא"ש לא איירי במנחות אלא דהאי לקט מכולן אחמשת המינין קאי א"כ מאי קושיא דהא פשטא דברייתא משמע דלא איירי בנדבקים יחד אלא בפירוורין שהן בעין והיא גופא קמ"ל שחמשת המינים מצטרפים לכזית לענין חמץ ומצה וכדאשכחן כה"ג ברפ"ק דחלה [מ"ב] ולפי"ז תו ליכא למידק מהך ברייתא כלל לענין ברכת המוציא דהא לענין המוציא לדידהו לא בעינן כזית כלל משא"כ לשיטת רש"י דהאי לקט מכולן אמנחות קאי וכמו שאפרש בסמוך בביאור דבריו אם כן מקשה אביי שפיר דהא מנחות דמיא לגמרי לחביצא דר' יוסף כיון שנטגנין בשמן. ולענ"ד צ"ע גדול ליישב שיטת רבינו יונה והרא"ש ז"ל בזה:

בפרש"י כד"ה אומר כרוך שתחיינו אם לא הביא מנחות זה ימים רבים עכ"ל. ואישאל המביא קאי כדפירש לעיל. ונראה לי דמה שהוצרך לפרש כן בדוחק כמו שכתבו התוס' ולא ניחא ליה לפרש כפשטא דברייתא דאכתן קאי וכמ"ש בתוס' היינו משום דרש"י לא משמע ליה דע"י שחמשמרות מתחדשות פעמים בשנה לא שייך לברך שהחיינו דדוקא בדבר המתחדש מזמן לזמן דהיינו משנה לשנה הוא דשייך ביה ברכת שתחיינו בין בפירות ובין באותו מצוה מזמן לזמן וכן משמע להדיא מלשון הרמב"ם ז"ל בפרק י"א מהלכות ברכות [ה"ט] דבמצוה שתדירה ומצויה אין לברך שהחיינו אלא במי שקונה אותה מצוה כמעותיו כו' ע"ש דאם כן לפי"ז לא שייך תך ברכה כהך המקריב אלא בישראל המביא שקנה המנחה כמעותיו. מיהו בפרש"י במנחות וע"ה ע"ב

לדבריהם מדקאמר ר"ג לקמן בבביתא דעל פת אורז ודוחן מצרכין לאחריהם ברכה מעין ג' וכיון דמצרכין לאחריהם מעין ג' מכ"ש דמצרכין לפנייהם במ"מ דהא חזין לרבנן דס"ל באורז דמצרכין לפנייהם במ"מ ואפ"ה לאחריהם אינו מצרך רק בני"ר וא"כ חזין דברכה דלאחריהם חמיר טפי מצרכה דלפניהם וא"כ לר"ג דס"ל דמצרך לאחריהם מעין ג' מכ"ש דמצרך לפנייהם במ"מ ובבב"ה נמי אין סברה כלל דיצרך לפנייהם בפה"א ולאחריהם מעין ג' דא"כ יצטרך לצרך על האדמה ועל פרי האדמה וטוסה זה לא מליטו בתלמוד כמ"ש החוס' ד"ה הכוסם אלא ע"כ דלר"ג מצרך לפנייהם במ"מ על הדוחן ג"כ ורבנן הא לא חזין דפליגי עני' דר"ג רק בצרכה דלאחריהם אבל בלפניהם לא מליטו דפליגי ומשמע דמודו לר"ג דמצרכין במ"מ בדוחן ג"כ כי היכי דבהכרח לריך לומר דמודו באורז משמע נמי דמודו בדוחן מדלח פליגי רק בלאחריהם כנלע"ד להביא קצת רא' לשיטה זו ועיין. והנה לדברי הסד"י והרא"ש דאורז ודוחן דינס שווה אין ל"מ בפירושה דאורז ודוחן אס אורז (בי"י) ודוחן (הרד"ו) או איפכא כיון דבשניהם מצרכין במ"מ אבל לדעת הר"י והרמב"ם דחלוקין הם בצרכותיהם א"כ כיון דלא ידעינן מאי ניהו אורז ומאי ניהו דוחן א"כ בשניהם על הפת הנעשה מהן יצרך שכל ועל מע"ק הנעשה מהן בפה"א ולשיטת סד"י והרא"ש אין חילוק בין מע"ק לפת בשניהם מצרכין במ"מ ועיין בכל זה :

שם תוס' ד"ה הכוסם את החטה ומיהו אמר הר"י שמא חכמים כיילו לה בהדי מין דגן ולא עשאו פת כו' ומכ"א ברכה אחת מעין ג' עכ"ל. יפה השיב בפ"י דהא הך ליבנה דמין דגן ולא עשאו פת ר"ג קא"ל דמצרך אחריו ג' ברכות ודבר"ג ע"כ ליכא לפרושי דכ"ל בדה הכוסם את החטה דהא בהדיא קאמרינן לקמן לר"ג. ור"ג נמי ארץ הפסיק הענין ההוא מצבי' לי' למטוטי כוסם את החטה וא"כ כוסם את החטה לר"ג לא מצרך ג' ברכות וכיון דבר"ג ליכא לפרושי דכ"ל כוסם החטה בהדי מין דגן א"כ חכמים נמי דקא' על ר"ג לא כיילו לכוסם החטה וא"כ מאי מספקא לי' להר"י ומ"מ כיון דבירושלמי משמע דמספקא להו בזה יש להחמיר לכתחלה אף דמתלמודא דידן משמע דלית טוס ספיקא דלא מצרכין רק בג"ר וזה פשוט :

שם נתן ר"ג רשות לר"ע לצרך קפץ ר"ע וצריך מעין ג'. אף דר"ע אית לי' לקמן בהדיא אפי' אכל שלק והוא מונו מצרך עליו ג' ברכות מ"מ לא רנה למעבד עובדא כשמעתי' כדאמרינן בירושלמי בריש פירקין ור"ג פליג על רבנן ועבדי עובדא כוותי' (ר"ל בהמ"י) והא ר"מ ור"ע ורשב"י פליגי על רבנן ולא עבדי עובדא כוותיהו ע"ש ופשוט :

ע"ב אר"י האי חבילא כו'. עי' תוס' ד"ה חבילא מה שהקשו על רש"י הנה תוס' הבינו בפירש"י כיון דמייירי בבב"ה א"כ הא דאמר דבשאיין בהן פירורין כוית לא מצרכין המוליח היינו משום הבישול דהבישול מוגרע ברכתא ולכך הקשו מאי ראייה מיייתי מלקט מכולן הא התם לא איירי בבב"ה. עוד הבינו תוס' דהא דאמר בירושלמי

ובמה יהיו הפרוסות בכזית הוא פירוש למאי דמאי בבביתא בזמן שהפרוסות קיימות ולכך הקשה ברא"ש דא"כ רב ששח יפלוג על הבביתא לפי פי' הירושלמי ובחרי"י ג"כ הבין כן אלא שלא חשב זה לקשיא על רש"י והבביתא תחת לשונו וז"ל ולרש"י ז"ל דר"י ור"ש יפלוגו בפי' הבביתא דפרוסות קיימות דר"י יפרש לה כהירושלמי ור"ש יפרש כפשוטו דקיימות ואיין קיימות היינו נמוחו ולא נמוחו עכ"ל ומ"מ כתב לבסוף דלשיטת החוס' א"ש טפי דגם ר"ש יפרש כהירושלמי. ולא ידעתי מי הכניסם לחגר זה דנחוי אן היאך קמפרשי החוס' דמייירי בנדבקים ע"י מרק ושומן וע"כ לריך לומר לדבריהם דדיבוק זה אינו מעלה ולא מוריד לענין ברכה מירי דאי ס"ד דאיכא טוס גריעותא בדיבוק א"כ גם לשיטתם תקשה מאי ראי' מיייתי מלקט מכולן אלא ע"כ דדיבוק זה אינו מוגרע כלל ואין סברה דיגרע כלל וכן כתב בחרי"י. וכיון שכן ע"כ לריך לומר דחבילא דנקיט ר"י הוא לחו דוקא ואורחא דמלתא נקיט שכן דרך לעשות מאכל אבל עיקר דינו של ר"י הוא דפירורין שיש בהן כוית מצרכין עלייהו המוליח ופירורין פחות מכזית אינו מצרך המוליח רק במ"מ והוי מלי לאחמעינן הך דינא בלא חבילא אלא דנקיט חבילא דאורחא דמלתא למעבד הכי ע"כ ז"ל כן לפי' החוס'. וכיון שכן גם לרש"י לק"מ דגם רש"י ס"ל דבישול זה אינו מעלה ומוריד כלל לענין ברכה. ובהדיא מסקינן בסוגיא דשלקות דגם ר"י מודה דבישול אינו משנה כלל מתורת פת ולא קאמר גבי מלה רק משום דבשיק טעם מלה או טעם מלה עשירה אבל לגבי פת גרידא אין בישול מוגרע ברכתו כלל ואי"ה בסוגיא דשלקות יתבאר זה באריכות. וכיון שכן היאך דמפרשי החוס' לענין דיבוק ה"כ יפרש רש"י לענין בישול דבישול זה אינו מעלה ומוריד כלל כדמוכה דסוגיא דשלקות ורק נקיט בישול דאורחא דמלתא הכי למעבד מאכל ועיקר דינו של ר"י הוא אפי' בלא בישול ובהדי מתוקם כולה סוגיא שפיר. ומה שהבביתא החוס' לפרש דבישול מבטל לה מתורת פת היינו הירושלמי שהביאו החוס' דמפרש פרוסות קיימות היינו בכזית ואיין קיימות היינו בשחות מכזית נמלא דפחות מכזית בבישול אינו מצרך עליו המוליח ולא מחלקינן בין אית בי' תוריתא דנהמי ללית בי' תוריתא דנהמי ואנן הא קחזין דרב ששת ס"ל דאשילו פחות מכזית מצרכין המוליח בדאיכא תוריתא דנהמי א"כ מוכח מינה דבישול מוגרע לענין ברכת המוליח ולאוקמי להירושלמי דלא כרב ששת הי' גראה להם להתוס' והרא"ש דוחק דכיון דהירושלמי הוא פירוש להבביתא מסתמא גם ר"ש מפרש כן להבביתא דגראה מהירושלמי דהוא פירוש פשוט להבביתא וא"כ גם ר"ש מפרש כן מהתמא ואם ר"ש מפרש להבביתא בגוויי אחרניי הי' לו לבאר כן בפירוש זהו מה שהכריחם להתוס' לפרש דבישול מוגרע לה מתורת פת :

אך באמת גראה דהירושלמי לא הוי פירוש כלל להבביתא דמה ענין פרוסות קיימות לכזית ופשטא דמלתא דפרוסות קיימות ואיין קיימות היינו נמוחו ולא נמוחו וכמו דמפרשי רש"י ותוס' לעיל בסוגיא דאורז עיי"ש והירושלמי הוא מלחא באנפי נפשה וז"ל הירושלמי עלמתיתין דחון